

Методика дослідження особливостей відтворення концептів-емоцій у перекладах українською мовою англомовних художніх творів

Копера Анна Миколаївна¹

Національний авіаційний університет, Київ, Україна

E-mail: annakopera@ukr.net

Рудіна Марина Володимирівна²

Національний авіаційний університет, Київ, Україна

E-mail: maryna.rudina@npp.nau.edu.ua

ORCID ID <https://orcid.org/0000-0001-7338-6475>

ResearcherID: Q-5595-2018

Scopus Author ID: 57219146010

Розглянуто особливості дослідження специфіки репрезентації концептів-емоцій. Окреслено кілька загальновідомих підходів до аналізу концептів на основі застосування різного дослідницького матеріалу. Запропоновано комплексну методику дослідження та аналізу художньої динаміки лінгвокультурного концепту-емоції ЩАСТЯ, яка, ґрунтуючись на засадах інтеграції низки наукових методів, дозволила здійснити багатоаспектний опис мовного вираження означеного концепту, виявити специфіку вживання концептів базових емоцій в англомовному художньому дискурсі, з'ясувати особливості їх відтворення в перекладі художнього твору українською мовою. Обґрунтовано, що особливістю такої методики є комплексний та системний підходи до вивчення емоційного концепту, що забезпечують мету виявлення його текстового функціонування, структурних особливостей, характерних емотивних та ціннісних ознак. Розглянуто комплексний художній концепт, що репрезентує уявлення, емоції, почуття авторського світобачення в етнокультурному контексті. Зазначено, що концепт-емоція ЩАСТЯ має універсальний характер і слугує складною національно-культурною та індивідуально-авторською домінантою в художньому дискурсі. Доведено, що ефективне використання укладеної методики дослідження художнього концепту полягає в дотриманні певного алгоритму застосування наукових методів, за допомогою чого можливо виокремити та сарактеризувати вербальне вираження змісту концепту-емоції. Виявлено, що для системного дослідження специфіки концептуалізації поняття базової емоції доцільно використовувати загальнонаукові та емпіричні методи з урахуванням особливостей вербалізації, об'єктивації та інтерпретації лінгвокультурного емоційного концепту. Проілюстровано методику на прикладі комплексного аналізу специфіки вербального втілення ключових складників концепту ЩАСТЯ в художньому творі Фр. Ск. Фіцджеральда «Великий Гетсбі». Укладена методика сприяла виділенню 6 ключових концептуальних структур у відсотковому співвідношенні, виявленню особливостей художнього перекладу.

Ключові слова: методика, переклад, концепт-емоції; концепт-емоція ЩАСТЯ; лінгвокультура; художній дискурс, українська мова, іноземна мова.

Вступ. Список сучасних трендів у царині вищої освіти, безсумнівно, відкриває STEM (Science, Technology, Engineering and Mathematics). Як відомо, гуманітарні та соціальні науки, класифіковані спільно з мистецтвом, не ввійшли до означеної освітньої категорії, хоча до неї і включено, наприклад, психологію. Виникає закономірне запитання: чи може бути віднесеним до STEM-освіти – як провідного сучасного освітнього феномена – опанування студентами, які здобувають гуманітарну освіту в університеті, наукових методів і методик дослідження розмаїття явищ і процесів, зокрема, при вивченні іноземних мов? Ми переконані, що так, адже в професійній діяльності і перекладача, і викладача іноземних мов у різних системах освіти затребуваними є уміння вибору чи укладання комплексу ефективних методик стосовно: письмового (електронного) перекладу художніх, наукових чи будь-яких інших текстів; усного перекладу; навчання іноземних мов у школі чи закладі вищої освіти тощо.

¹ студентка ОС «Магістр» Національного авіаційного університету

² кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри англійської філології і перекладу Національного авіаційного університету

Мета та завдання статті зумовлені актуальністю проблеми навчання студентів-філологів уміння укладання комплексних методик дослідження лінгвістичних явищ, зокрема особливостей відтворення в перекладі художнього твору українською мовою концептів-емоцій.

Матеріали й методи дослідження. Дослідницькі компетентності студентів-філологів формуються в університетській освіті в різних аспектах. Ми акцентуємо на перекладі й навчанні іноземних мов у системі вищої й середньої освіти, що забезпечуються навчальними дисциплінами комплексно.

Оскільки дефініція «методика» має досить широке науково-педагогічне поле застосування, то послуговуємося узагальненням, що методика – сукупність взаємозв'язаних способів та прийомів доцільного проведення будь-якої роботи, а метод – шлях дослідження та спосіб досягнення мети. Отже, під час вивчення курсу «Методика викладання іноземних мов» студенти опановують відповідні знання, на основі яких забезпечується формування навичок відбору ефективних наукових методів та укладання відповідних меті дослідження методик. В основу такого підходу покладено погляди сучасних науковців (Білоус В., Горюнова Л., Ковтун О., Ніколаєва С., Нестеренко Н., Тарнопольський О., Цимбалюк А.).

Мовознавча наука сьогодні посилила фокус уваги до розробки методик дослідження і вивчення англійських репрезентацій базових концептів, зокрема концептів-емоцій. Означена проблема цікавить і студентів, впливає на вибір ними теми власних досліджень у вигляді дипломної чи магістерської роботи, зумовлює опанування теоретичних засад, наукових підходів і методів тощо.

Так, відбір матеріалу й методики для опису змісту концепту ґрунтується на твердженні, що конкретний мовний матеріал відображає певні аспекти змісту концепту, зокрема його синхронний, діахронічний пласти чи сторони концепту, актуальність яких визначається носіями мови. Аналіз вивчення багатогранності репрезентації базових концептів є значущим для лінгвістичних досліджень, оскільки за його допомогою можна розглянути культурні цінності і сферу концептуальної картини світу, властиву певній лінгвокультурі, здійснити адекватний переклад. Наукові праці (Карасика В., Кубрякової О., Маслової В., Попової З., Стерніна І., Степанова Ю., Черненко Л.) про перспективні аспекти аналізу мовних універсалій стали підґрунтям укладання методики дослідження концептів-емоцій у парадигмі мовознавчих наук, зокрема стосовно перекладу англійських художніх творів українською мовою.

У сучасній лінгвістичній науці домінуючим способом вивчення концепту залишається його аналіз з погляду теорії семантичного поля, запропонований Поповою З. та Стерніним І. (Попова, Стернін, 2002). На думку науковців, організаційна структура концепту складається із трьох шарів, а саме: ядра, приядерної зони і периферії. При цьому найбільш важливі для носіїв мови асоціації формують ядро прямої номінації концепту, що відображає результат чуттєвого сприйняття світу, тобто його повсякденного пізнання. Менш значимі асоціації утворюють приядерну зону і периферію концепту – інтерпретаційну частину. Периферійне поле складається з різних концептуальних шарів-ознак, що часто зміщуються та замінюються від різних настанов у зв'язку з наявністю в полі концепту об'ємної інтерпретаційної частини, у якій є слабо збудовані концептуальні ознаки. Зазначене заважає здійсненню багатоаспектного опису мовних репрезентацій концепту, тож важливо найбільш повно уявити зміст і структуру концепту, що досліджується його текстове функціонування.

Укладена нами методика аналізу художньої динаміки лінгвокультурного концепту-емоції ЩАСТЯ дозволила виокремити особливості мовного вираження, характерні компоненти асоціативних рядів, специфіку вживання концептів-емоцій в англійському художньому дискурсі, дослідити авторську інтерпретацію їх змісту.

Результати дослідження. Укладена методика дослідження ґрунтується на тому, що загальновідомі підходи до аналізу концептів, зокрема різноманітні прийоми їх опису, базуються на застосуванні різного дослідницького матеріалу.

Актуальними для укладання комплексної методики дослідження було визначено такі методи:

1) виявлення семного складу ключового слова, у нашому випадку – концепту, за допомогою якого можна проаналізувати тлумачення базової лексичної репрезентації концепту в різних словниках. Здебільшого науковці використовують також діахронічний аналіз, тобто залучають етимологічні дані, відомості про розвиток значення ключової лексики імені концепту;

2) аналіз лексичних парадигм різного обсягу і типу, в яких вербалізується концепт, що передбачає два аспекти. Перший – аналіз синонімічного ряду ключового слова, за допомогою якого висвітлюються диференціальні ознаки концепту, що виявляються в зіставленні ключових лексичних репрезентацій із близькими за значенням словами. Тобто аналіз лексико-семантичного, лексико-фразеологічного,

асоціативно-семантичного полів ключового слова. Останній метод передбачає підбір не тільки синонімів, але й антонімів, гіперонімів і гіпонімів ключового слова, виявлення ядра і периферії поля. Другий – аналіз дериваційного поля стрижневого слова. Аналіз дериваційних можливостей ключової лексики, що реалізує концепт, і семантики виявлених дериватів, що дозволяє виявити додаткові когнітивні ознаки концепту, що досліджується;

3) аналіз матеріалу, що наповнений пареміями і афоризмами, завдяки чому дослідники, які орієнтуються на цю методику в ході дослідження концептосфери вербального наповнення мови, засвідчують національно-культурну своєрідність відповідних концептів, специфіку їх змісту в концептосфері носія тієї чи тієї культури;

4) аналіз лексичної сполучуваності слів-репрезентантів концепту, що зазвичай проводиться на матеріалі художніх і публіцистичних текстів і дозволяє виявити символічні ознаки концепту.

Словники різних типів висвітлюють розмаїття змісту концепту, але часто вагома для розуміння змісту концепту інформація емоційного й оцінного характеру залишається за межами словникової статті. Додаткові можливості для опису змісту концептів надають: метод вільного асоціативного експерименту, коли до слів-стимулів добирається словесна форма, що першою спадає на думку, як наслідок – можна виявити найбільшу кількість різних ознак концепту, а частотність реакцій засвідчує актуальність/неактуальність у свідомості мовців; метод рецептивного експерименту, мета якого полягає в дослідженні знання, сприяє виявленню розуміння значення мовної одиниці носіями мови.

У більшості робіт з аналізу концептів представлено одночасно кілька методів, що пов'язано з уявленнями про природу концепту як «кванта знання», різні ознаки якого виражаються в мові та мовленні (Богуцький, 2011).

Оскільки концепти базових емоцій як багатокомпонентні утворення поєднують риси художнього, культурного і топонімічного концептів, то для вивчення їх репрезентації застосовується комплекс методів дослідження, що вибудовуються як послідовний алгоритм виявлення вербального вираження й концептуального змісту концепту-емоції. До того ж, вибір методів дослідження перекладацької деформації вербального представлення концепту в тексті художнього перекладу зумовлений потребою комплексного і системного опису цього явища для виявлення характерних ознак, структурних особливостей обраної мовної універсалії.

Для дослідження нами обрано феномен концепту-емоції ЩАСТЯ, що є наскрізним у художньому мовленні Фр. Ск. Фіцджеральда в романі «Великий Гетсбі». Виражений вербальними і невербальними засобами концепт ЩАСТЯ утворює особливе текстове семантичне поле, релевантне ідіостилію автора. Означений концепт у романі є одним із значущих текстотвірних механізмів вираження емоцій, реалізованих через семантичне поле, яке охоплює безліч прагматичних і асоціативних елементів у сполучуваності з низкою слів-вербалізаторів ЩАСТЯ як фундаментальної категорії людського буття. Класик американської літератури ХХ ст., надаючи виразності та своєрідності своєму мовленню, є носієм і національно-культурних цінностей, і образного сприйняття світу, презентує індивідуально-авторську картину світу, створює потужний концептуальний простір з яскраво вираженим потенціалом своєрідних знакових утворень, що функціонують у лінгвокультурі, зокрема концепт ЩАСТЯ. У англійському художньому дискурсі концепти-емоції нерідко формуються і тлумачаться самим письменником, щоб уникнути хибної мовної інтерпретації.

Образний компонент концепту ЩАСТЯ в сучасній англійській мові об'єктивується низкою ключових когнітивних і образних метафор, що слугують основою для типових метафоричних висловлювань. Вільні словосполучення з номінацією «happiness» або її синонімів – є вербальними засобами репрезентації метафор, що констатують образний зміст концепту ЩАСТЯ. У романі «Великий Гетсбі» наявна тенденція до фразеологізації концепту ЩАСТЯ, використано фразеологічну лексику для створення загальної позитивної картини сюжету.

Фразеологічна об'єктивація та вербалізація є одним із найпоширеніших прийомів своєрідного втілення концептів у полотні художньої картини твору, оскільки, відбиваючи лінгвокультурний досвід, семантично-цілісні стійкі словосполучення є дискурсивними знаками, які передають певну предметно-референтну ситуацію. Особливістю фразеологічної картини світу вважається її властивість у найбільш яскравій образній формі висловлювати дух народу, його менталітет, закріплювати культурно-історичний досвід пізнання світу у вигляді образних сталих зворотів, які оцінюють явища і предмети, дії та стани тощо. Тому фразеологічна картина світу містить не лише раціональну, а й емоційну інформацію про дійсність, що є важливою умовою моделювання концепту на основі фразеологічних одиниць.

Видатним митцям властиве вміння використовувати фразеологічний фонд мови для надання різних відтінків семантичних значень образного компоненту концепту, що завдає певних труднощів перекладачеві. Фр. Ск. Фіцджеральд широко використовує мовні засоби, що посилюють сутність і функціонування концепту ЩАСТЯ, додаючи до його прямого та непрямого значень різноманітні експресивно-емоційні відтінки. Підсилення виразності мовлення досягається різноманітними засобами і передусім застосуванням різноманітних тропів, так званих лексичних засобів творення образності досліджуваного концепту, тобто концептуальних метафор як найменувань особливого типу переносного вживання слова. Концепт ЩАСТЯ у романі презентований складною системою метафоричних компонентів, за допомогою якої письменник створює своєрідну вербальну характеристику сюжетної канви або персонажа. Отже, для вивчення англомовних репрезентацій базових концептів-емоцій доцільно застосовувати прийоми і методики концептуального аналізу мовних універсалій у художньому дискурсі.

На основі зазначеного й результатів аналізу інших методів було укладено комплексну методику, яка сприяла дослідженню особливостей репрезентації концепту ЩАСТЯ в романі Фр. Ск. Фіцджеральда «Великий Гетсбі» та відтворення їх у перекладі українською мовою М. Пінчевського.

Пропонована методика передбачає шість етапів. На першому – поряд із використанням загальнонаукових методів індукції і дедукції, емпірико-теоретичних методів аналізу і синтезу, ключовим є термінологічний аналіз, зокрема метод операціоналізації понять, завдяки якому визначено основну поняттєву й термінологічну лексичну систему в апараті досліджуваного мовного явища, що досліджується. Необхідність застосування цього методу зумовлена потребою чіткого окреслення предметного поля дослідження й уточнення змісту термінів, що є стрижневими для обраної теми. Завдяки методу вдалося сформулювати термінологічну базу вивчення мовного явища та позначити ключові терміни, а також інші словотвірні або похідні поняття, визначення яких можна знайти у словниках та іншій довідковій літературі, у монографіях і статтях, присвячених темі. У нашому випадку такими поняттями визначено концепт, концептуальна картина світу, концептосфера, а також домен концепту ЩАСТЯ, його одиниці-репрезентанти й одиниці-вербалізатори тощо.

На другому етапі за допомогою дефініційного аналізу в поєднанні з методом моделювання виявлено полісемію лексичної одиниці, з'ясовано її значення в розгорнутому вигляді, створено модель концепту на основі матеріалу, що було проаналізовано. Застосувавши цей метод, ми визначили семантичне поле ключових лексем ЩАСТЯ/HAPPINESS, виокремили ключові когнітивні ознаки концепту та співвіднесли значення лексичних одиниць, зокрема, імен концепту в різних лінгвокультурах, використовуючи словникові тлумачення. За допомогою вивчення лексичного значення імені концепту за словниковими дефініціями встановили характер і типи значеннєвої структури слова, з'ясували семантичне походження, що показує історичну і синхронну тотожність слова.

На третьому етапі за інтерпретаційно-текстового і контекстуального аналізу розглянули засоби лексико-семантичної номінації концепту ЩАСТЯ. Контекстуальний аналіз сприяв розкриттю найближчого контексту, додаткових конотацій значення, дозволив описати зміст лексем-вербалізаторів концепту в тексті роману «Великий Гетсбі».

На четвертому етапі методами типологічного, структурно-семантичного і компонентного аналізу визначено функціонування різних типів мовного явища та особливості семного складу ключових лексем і їх синонімів, які вербалізують диференційні ознаки мовних універсалій, зокрема й концептів ЩАСТЯ/HAPPINESS. Структурно-семантичний аналіз, використаний для опису матеріалу дослідження, дозволив також виявити семантичні особливості й морфологічну приналежність лексико-семантичних номінацій концепту та способи їхнього утворення. За його допомогою визначено закономірності семантичного способу словотворення, виявлено зміни в структурно-семантичній організації лексичних одиниць, особливості динаміки семантичного процесу. Розмежовано формально-змістові засоби лексико-семантичних репрезентантів концептів залежно від наявності або відсутності семантичної транспозиції в їхньому значенні, а за допомогою типологічного аналізу розподілено їх у дві групи: група засобів прямої номінації і група засобів образної номінації, тобто приядерна зона і периферія. Також виявлено диференціальні семи зіставних лексем, що дозволили визначити понятійний і образний складник розглянутих номінантів концепту.

Зазначене покладено в основу схеми лексико-семантичної організації концептів ЩАСТЯ/HAPPINESS, у якій структура багатовимірного утворення представлена у вигляді кола, у центрі якого лежить основне поняття, ядро концепту, а на приядерній зоні і периферії знаходяться інші засоби, привнесені культурою, традиціями, народним досвідом англомовної лінгвокультури. Компонентний

метод застосовано для розгляду основних складників мінімальної одиниці значення імені концепту, опису основних підходів розмежування компонентів у семантичному полі слова, а також визначення лексико-семантичних груп та їх ознак.

П'ятий етап методики дослідження концепту ЩАСТЯ передбачав використання концептуального аналізу багатокомпонентного комплексного утворення з урахуванням семантичних або асоціативних зв'язків між імовірним іменем художнього концепту і його мовними репрезентантами. Звернувшись до цього методу, ми виявили концептуальні метафори, що формують образний складник концепту ЩАСТЯ для структурування авторського художнього мислення. Досліджено смисли, що передаються окремими словами й граматичними категоріями. Залучення значної кількості контекстів уживання слова в художній літературі дозволило не лише повно описати концепт, але і структурувати його, виділити найхарактерніші ознаки.

На шостому етапі застосовано порівняльно-перекладознавчий аналіз: виявлено та зафіксовано розбіжності застосування лексичних вербалізаторів і репрезентантів концепту ЩАСТЯ в текстах оригіналу роману та його перекладі. Оперуючи певними кількісними параметрами, релевантними для досягнення мети, складено таблиці результатів проведеного кількісного аналізу, побудовано діаграми й схеми для унаочнення висновків. Звернувшись до перекладацьких трансформацій і стратегій як ключових механізмів досягнення еквівалентності в перекладі, ми виявили невідповідності між відтворенням концепту ЩАСТЯ мовою оригіналу та перекладу.

Оскільки прагматичні особливості мовного знака, а саме концепту, що виконує експресивну й ілюкативну функції, реалізуються на основі внутрішньо системних відношень, тобто синонімічного ряду в лексичному інструментарії мов, що порівнюються, то існує прямий взаємозв'язок між настановою перекладача щодо спрямування фокусу уваги на мову оригіналу (принцип очуження) або на мову перекладу (принцип одомашнення) та вибрану ним перекладацьку стратегію, яка максимально наближає текст до інокультурного читача. Для розкриття тенденцій репрезентації лінгвокогнітивних ознак концепту ЩАСТЯ на всіх етапах методики дослідження доцільним було застосування порівняльного аналізу: етимологічне зіставлення виявлених лінгвокогнітивних ознак досліджуваного концепту для визначення своєрідних інваріантних і варіативних характеристик.

За допомогою методу суцільної вибірки проаналізовано 26 прикладів вербалізації концептуальних метафор із цільовим доменом ЩАСТЯ в романі «Великий Гетсбі», у відсотковому співвідношенні показано концептуальні структури, в основі яких знаходяться такі онтологічні вихідні домени:

- щастя як результат події (happiness as a result of event) (15,7%);
- щастя як присутність об'єкта, тобто прагнення досягти благородну ціль (happiness as a presence of the object (in our case desirable goal)) (24,8%);
- щастя як міцне здоров'я (happiness as being in fine health) (3,4%);
- щастя як нове життя з чистого аркуша (happiness as a new life) (7,6%);
- щастя як вірність самому собі, своїм моральним принципам (happiness as being loyal to oneself, to one's moral principles) (21,5%);
- щастя як світло (у людській подобі коханої жінки) (happiness as light (in our case beloved woman)) (30,3%).

Метод кількісних підрахунків сприяв виявленню особливостей концептуалізації явища, установленню варіювання кількісних параметрів вербалізації, об'єктивації і відтворення феномена ЩАСТЯ, художньої динаміки.

Обговорення результатів. Автор методики аналізу лінгвокультурного концепту (на прикладі концепту FAMILY) Скобнікова О.В. зазначає, що лінгвокультурний концепт як багатовимірний ментальний одиниця, включає в себе образний, понятійний, ціннісний та етимологічний складники, а дослідження концепту та його ознак відбувається шляхом багатоаспектного аналізу його номінативних репрезентантів (Скобнікова, 2018). Отже, і методика дослідження будь-якого концепту-емоції в перекладознавчому аспекті має бути багатоаспектною. Важливою для нашого дослідження є думка Полюжина М.М. про те, що концепт – це знання людини про дійсність у її елементах і перспективах (Полюжин, 1999), тобто певна «безмежність» семантичного наповнення концепту зумовлює варіативність методики дослідження його відтворення у перекладах художніх творів. Приходько А.М., кваліфікуючи антиконцепти, указує на існування в лінгвокультурі концептуальних пар і концептуальних трійок, зазначає, що об'єктивація концепту – процес, у якому одна ментальна одиниця актуалізується через іншу, бо концепт не існує сам по собі, а є інтегрованим у систему собі подібних (Приходько, 2008).

Зазначене, на нашу думку, актуалізує інтеграцію в методиці дослідження низки методів, доцільність яких зумовлена конкретною метою виявлення особливостей іншомовного відтворення концепту-емоції. Аналогічні думки дотримуються й Плотнікова Н., підкреслюючи, що увага дослідників концентрується на окремо взятих різновидах концептів, а розуміння концептів досить варіативне (Плотнікова, 2013). Краснобаєва-Чорна Ж.В. наголошує на доцільності інтегрального підходу до інтерпретації концепту в площині філософського та лінгвокультурного векторів (Краснобаєва-Чорна, 2006). Домніч О.В. указує на відсутність єдиної методики дослідження лінгвокультурних концептів, а існування значної кількості методів, інтерпретаційних прийомів і дослідницьких процедур у сучасних лінгвокультурологічних студіях, на його думку, зумовлене наявністю складної й інтегрованої структури явища, що досліджується, а також тим, що концепт як багатовимірний феномен не піддається класифікації на основі однієї класифікаційної ознаки, а отже, і єдиний метод неможливо застосувати в перебігу аналізу взаємозв'язку мови й культури (Домніч, 2017). Плотнікова Н. акцентує ще й на тому, що безліч концептів, які використовують лінгвісти, породила різні класифікації концептів, репрезентовані в науковій літературі, але жодну з цих класифікацій не можна вважати загальноприйнятною. Саме тому, на її думку, питання методів і методик аналізу концепту залишається нерозв'язаним і становить перспективу для подальших досліджень (Плотнікова, 2020). Завершуючи, відзначимо важливість позиції Комарової З. стосовно того, що лінгвокультурологічний метод – це інтеграція методик, прийомів і процедур дослідження, спрямованих на вивчення взаємозв'язку та взаємодії культури і мови для встановлення й пояснення того, як здійснюється фундаментальна функція мови – бути знаряддям створення, розвитку, збереження і трансляції культури (Комарова, 2012). За такого підходу укладання студентами-філологами методики дослідження особливостей відтворення концептів-емоцій у перекладах художніх творів з англійської мови українською є ефективним засобом формування в них комплексу науково-дослідницьких, педагогічно-методичних, лінгвокультурних, перекладацьких компетентностей.

Висновки. Отже, дослідження засобів відтворення концептів-емоцій та аналіз динаміки їх перекладацької трансформації в тексті художнього перекладу здійснено засобами укладеної комплексної методики, потреба якої актуалізована системним описом концептуальної структури феномена, обґрунтуванням доцільності методів означеного явища. Укладена методика ґрунтується на дотриманні певного сталого алгоритму, за допомогою якого можна виявити й схарактеризувати вербальне вираження концептуального змісту концепту-емоції; на використанні доцільних методів дослідження; визначенні кількості і послідовності етапів. Системне дослідження специфіки концептуалізації поняття базової емоції та встановлення її етнокультурних характеристик забезпечено в методиці загальнонауковими й емпіричними методами, комплексним аналізом, інтерпретацією емпіричного матеріалу з урахуванням особливостей вербалізації, об'єктивації й інтерпретації лінгвокультурного емоційного концепту в аспекті художнього світогляду автора.

Проілюстровано укладену методику на прикладі комплексного аналізу специфіки вербального втілення ключових складників концепту ЦАСТЯ, виявлено, що ці одиниці відіграють вагомий роль у художній картині світу Фр. Ск. Фіцджеральда, виділено 6 головних концептуальних структур на основі онтологічних вихідних доменів, представлено їх у відсотковому співвідношенні.

Література

Білоус В. Т., Горюнова Л. І., Цимбалюк А. В., Цимбалюк С. Я. Основи організації та методики викладання у вищій школі: навч. посіб. Ірпінь : Академія ДПС України, 2001. 146 с.

Богущий В. М. Концепт як ментально-мовний квант знання про світ. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2011. № 60. С. 166–169. – URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VZhDU_2011_60_39. (дата звернення 14.09.2021)

Воркачев С. Г. Лінгвокультурологія, мовна особистість, концепт: становлення антропоцентричної парадигми в лінгвістичній науці. *Філологічні науки*. 2001. № 1. 240 с.

Домніч О. В. До питання про поняття лінгвокультурний концепт і методику його дослідження. *Мовні і концептуальні картини світу*. 2017. Вип. 6 С. 77–78. – URL: <http://mova.knu.ua/wp-content/uploads/2020/02/11-4.pdf>. (дата звернення 14.09.2021)

Жайворонок В. В. Проблема концептуальної картини світу та мовного її відображення. *Культура народів Причорномор'я*. 2002. № 32. С. 51–53.

Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / за наук. ред. укр. видання С. Ю. Ніколаєвої. Київ : Ленвіт, 2003. 273 с.

Карасик В. И., Слышкин Г. Г. Лингвокультурный концепт как единица исследования. *Методологические проблемы когнитивной лингвистики*. Воронеж: ВГУ, 2001. С. 75–80.

Ковтун О. В., Гудманян А. Г. Методика викладання іноземних мов і перекладу у вищій школі : практикум. Київ : НАУ, 2015. 88 с.

Комарова З. И. Методология, метод, методика и технология научных исследований в лингвистике : учеб. пособ. Екатеринбург : УрФУ, 2012. 818 с.

Краснобаева-Чорна Ж. В. Интегральный подход до інтерпретації концепту (філософський та лінгвокультурний вектори). *Лінгвістичні студії* : зб. наук. пр. Донецьк : ДонНУ, 2006. Вип. 14. С. 27–31. URL: <http://litmisto.org.ua/?p=7490>. (дата звернення 14.09.2021)

Нестеренко Н. М., Лисенко К. В. A Course in Interpreting and Translation : навч. посіб. Вінниця: Нова книга, 2006. 248 с.

Плотнікова Н. В. Алгоритм аналізу лінгвокультурного концепту. *Studia Ukrainica Posnaniensia*. 2013. Vol. 1 P. 165–170.

Плотнікова Н. В. Теоретичні засади лінгвоконцептології як науки про концепти. *Publishing House "Baltija Publishing"*. 2020. С. 415–433. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-588-56-3.2.6>

Полюжин М. М. Функціональний і когнітивний аспекти англійського словотворення. Ужгород : Закарпаття, 1999. С. 120–240.

Попова З. Д., Стернин И. А. Язык и национальная картина мира. Воронеж : Истоки, 2002. 60 с.

Приходько А. М. Концепти і концептосистеми в когнітивно-дискурсивній парадигмі лінгвістики. Запоріжжя : Прем'єр, 2008. 331 с.

Скобнікова О. В. Методика аналізу лінгвокультурного концепту (на прикладі концепту FAMILY). *Вісник Маріупольського державного університету. Філологія*. Маріуполь, 2018. Вип. 18. С. 286–293.

Тарнопольський О. Б. Методика навчання іншомовної мовленнєвої діяльності у вищому мовному закладі освіти : навч. посіб. Київ : Фірма «ІНКОС», 2006. 248 с.

Research methodology for the emotion concepts reproduction of the English artistic works in Ukrainian translations

Kopera Anna³

National Aviation University, Kyiv, Ukraine

Rudina Maryna⁴

National Aviation University, Kyiv, Ukraine

The paper explores the distinctive features of the study related to the specific representation of the emotion concepts. Several well-known approaches to the analysis of concepts based on the implementation of different research material are highlighted. The paper proposes a comprehensive methodology for the study and analysis of the linguacultural emotion concept of HAPPINESS, its artistic dynamics, based on the principles of integration of various scientific methods. The study enabled us to carry out a multifold description of the analyzed linguistic expression of the concept and to identify the specific features of the concepts in the English artistic discourse as well as in the Ukrainian translations. The complex and systematic approach to the study of an emotional concept is justified to serve as a characteristic feature of this methodology that attempts to identify textual functioning, structural features, emotive and valuable features of the concept. The study demonstrates that the effective use of provided methodology for the study of an artistic concept requires a special algorithm for the application of scientific methods in order to isolate and characterize the verbal expression of the content of the emotion concept. We consider the implementation of general scientific and empirical methods based on the principles of verbalization, objectification and interpretation of the linguacultural emotional concept for a systemic study of the conceptualization features of the concept. The methodology is represented by the example of a complex analysis of the specific features of the key components of the concept HAPPINESS, a verbal embodiment in a Fr. Sc. Fitzgerald's piece of art – "The Great Gatsby". The proposed methodology contributed to the identification of 6 dominant conceptual structures in percentage terms and distinctive features of their artistic translation.

³ Graduate student of the National Aviation University

⁴ PhD in Pedagogy, Associate Professor, Associate Professor at the English Philology and Translation Department of the Faculty of Linguistics and Social Communications of the National Aviation University

Keywords: research methodology for the specific features of emotion concepts translation; structural organization of emotion concepts; emotion concept of HAPPINESS; linguaculture; artistic discourse.

References

- Bilous, V. T., Horiunova, L. I., Tsymbaliuk, A. V., & Tsymbaliuk, S. Ya. (2001). *Osnovy orhanizatsii ta metodyky vykladannia u vyshchii shkoli [Fundamentals of organization and methods of teaching in high school]*. Irpin; Akademiia DPS Ukrainy [in Ukrainian].
- Bohutskyi, V. M. (2011). Kontsept yak mentalno-movnyi kvant znannia pro svit [Concept as a mental-linguistic quantum of knowledge about the world]. *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho universytetu imeni Ivana Franka – Zhytomyr Ivan Franko State University Journal*, 60, 166–169. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/VZhDU_2011_60_39 [in Ukrainian].
- Domnich, O. V. (2017). Do pytannia pro poniattia linhvokulturnyi kontsept i metodyku yoho doslidzhennia [On the study of linguistic and cultural concept and methods of its study]. *Movni i kontseptualni kartyny svitu – Linguistic and conceptual pictures of the world*, 6, 77–78. Retrieved from <http://mova.knu.ua/wp-content/uploads/2020/02/11-4.pdf> [in Ukrainian].
- Karasyk, V. I., & Slyshkin, H. H. (2001). Lingvokulturnyy kontsept kak edynitsa issledovaniya [Linguo-cultural concept as a unit of research]. *Metodologicheskiye problemy kognitivnoy lingvistiki – Methodological problems of cognitive linguistics*. Voronezh: VSU [in Ukrainian].
- Kovtun, O. V., & Hudmanian, A. H. (2015). *Metodyka vykladannia inozemnykh mov i perekladu u vyshchii shkoli [Methods of teaching foreign languages and translation in high school]*. Kyiv: NAU [in Ukrainian].
- Komarova, Z. I. (2012). *Metodolohiya, metod, metodika i tekhnolohiya nauchnykh issledovaniy v linhvistike [Methodology, method, techniques and technology of scientific research in linguistics]*. Ekaterinburg: UrFU [in Ukrainian].
- Krasnobaieva-Chorna, Zh. V. (2006). Intehralnyi pidkhid do interpretatsii kontseptu (filosofskiy ta linhvokulturnyi vektory) [Integral approach to the interpretation of the concept (philosophical and linguistic-cultural vectors)]. *Linhvistychni studii – Linguistic studies. (issue 14)*. (pp. 27–31). Donetsk: DonNU. Retrieved from <http://litmisto.org.ua/?p=7490> [in Ukrainian].
- Nesterenko, N. M., & Lysenko, K. V. (2006). *A Course in Interpreting and Translation*. Vinnytsia: Nova knyha [in Ukrainian].
- Nikolaieva, S. Yu. (Eds.). (2003). *Zahalnoievropeiski rekomendatsii z movnoi osvity: vyvchennia, vykladannia, otsiniuvannia [All-European recommendations for language education: study, teaching, evaluation]*. Kyiv: Lenvit [in Ukrainian].
- Plotnikova, N. V. (2013). Algorithm for analyzing the linguistic and cultural concept. *Studia Ukrainica Posnaniensia, (Vol. 1)*, (pp. 165–170). Poznan: Adam Mickiewicz University Press [in Ukrainian].
- Plotnikova, N. V. (2020). Teoretychni zasady linhvokontseptolohii yak nauky pro kontsepty [Theoretical foundations of linguoconceptology as a science of concepts]. *Publishing House “Baltija Publishing”*. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-588-56-3.2.6> [in Ukrainian].
- Poliuzhyn, M. M. (1999). *Funktsionalnyi i kohnityvnyi aspekty anhliiskoho slovotvorennia [Functional and cognitive aspects of English word formation]*. Uzhhorod: Zakarpattia [in Ukrainian].
- Popova, Z. D., & Sternin, I. A. (2002). *Yazyk i natsionalnaya kartina mira [Language and the national picture of the world]*. Voronezh: Istoki [in Ukrainian].
- Prykhodko, A. M. (2008). *Kontsepty i kontseptosystemy v kohnityvno-dyskursyvni paradyhmi linhvistyky [Concepts and conceptual systems in the cognitive-discursive paradigm of linguistics]*. Zaporozhye: Premier [in Ukrainian].
- Skobnikova, O. V. (2018). Metodyka analizu linhvokulturnoho kontseptu (na prykladi kontseptu FAMILY) [Methods of analysis of the linguistic and cultural concept (on the example, the concept FAMILY)]. *Visnyk Mariupolskoho derzhavnoho universytetu. Filolohiia – Mariupol State University Journal. Philology, (issue 18)*. (pp. 286–293) [in Ukrainian].
- Tarnopolskyi, O. B. (2006). *Metodyka navchannia inshomovnoi movlennievoi diialnosti u vyshchomu movnomu zakladi osvity [Methods of teaching foreign language speech activity in language institutions of higher education]*. Kyiv: Firma «INKOS» [in Ukrainian].
- Vorkachev, S. G. (2001). Lingvokulturologiya, yazykovaya lichnost, kontsept: stanovlenie antropotsentricheskoy paradigmy v yazykoznanii [Linguoculturology, linguistic personality, concept: the

formation of an anthropocentric paradigm in linguistics]. *Filolohicheskie nauki – Philological sciences*, 1, 240 [in Ukrainian].

Zhaivoronok, V. V. (2002). Problema kontseptualnoi kartyny svitu ta movnoho yii vidobrazhennia [The problem of the conceptual picture of the world and its linguistic reflection]. *Kultura narodov Prychernomoria – Culture of the Black Sea region people*, 32, 51–53 [in Ukrainian].

Accepted: September 23, 2021

